

Om beskattning av folkpension, tilläggspension och pension på grund av frivillig försäkring

Av taxeringsintendenten Erik Scholander

Erfarenheten har visat, att osäkerhet på många håll råder icke blott om hur förmåner av i rubriken omnämnt slag skall beskattas utan även om karaktären av de olika förmåner, som kan utgå till person, som omfattas av den allmänna försäkringen (här nedan kallad den försäkrade). Det kan därför anses påkallat att lämna en sammanfattande redogörelse för dessa pensionsförmåner samt hur de skall beskattas.

I. Ålderspension

Berättigad till ålderspension är svensk medborgare ¹⁾, som är mantalsskriven i riket eller som varit mantalsskriven här för det år varunder han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan. Rätt till ålderspension tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller 67 år.

På särskild framställning av försäkrad kan han erhålla ålderspension fr. o. m. den månad, då han uppnår 63 års ålder (s. k. förtida uttag). Ålderspensionen reduceras i så fall enligt fastställda regler. Man kan också uppskjuta uttagandet av ålderspensionen, i vilket fall den utgår med förhöjt belopp.

Ålderspensionen är icke inkomstprövad.

¹⁾ Genom särskilda överenskommelser har reglerna om folkpension gjorts tillämpliga på här bosatta medborgare i flera europeiska länder, däribland de nordiska.

Beskattning.

Ålderspensionen är skattepliktig inkomst. Skattskyldig, var inkomst helt eller till huvudsaklig del utgjorts av folkpension, skall — därest särskilda omständigheter icke till annat föranleda — anses ha haft sådan nedsatt skatteförmåga att han vid taxeringen skall medgivas extra avdrag (50 § 2 mom fjärde stycket KL och 9 § 2 mom Si). Som framgår av ordalydelsen i det förstnämnda lagrummet skall dylikt avdrag medgivas ex officio oavsett om yrkande härom gjorts av den skattskyldige eller icke.

Vid bedömning av frågan om med vilket belopp extra avdrag i detta hänseende skall medgivas, skall hänsyn tagas till storleken av den skattskyldiges och i förekommande fall dennes makes folkpension, inkomst av annat slag (sidoinkomst) samt förmögenhet under beskattningsåret.

För vinnande av enhetlighet vid bedömningen av storleken av det belopp varmed extra avdrag bör medgivas har riksskattenämnden utfärdat anvisningar med tillhörande tabeller. Anvisningarna återfinnas i riksskattenämndens meddelande nr 3/1966.

II. Förtidspension (sjukbidrag)

Förtidspension utgår till försäkrad, som fyllt 16 år för tid före den månad, då han fyller 67 år eller ålderspension

dessförinnan börjar utgå till honom (förtida uttag, se under I), om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Förtidspension kan med hänsyn till graden av arbetsoförmåga beviljas som hel, 2/3 eller 1/3 pension.

Sjukbidrag är begränsat till viss tid, men i övrigt gäller vad som är stadgat om förtidspension även sjukbidrag.

Förtidspension (sjukbidrag) är en icke inkomstprövad förmån.

Beskattning.

Förtidspension (sjukbidrag) är skattepliktig inkomst. Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad som anförts under I.

III. Familjepension

1. Änkepension.

Rätt till folkpension i form av änkepension tillkommer för tid före den månad, då änkan fyller 67 år eller folkpension i form av ålderspension dessförinnan börjar utgå till henne (förtida uttag, se under I)

a) änka, som har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, därest barnet vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan, samt

b) annan änka, som vid makens död fyllt 36 år och varit gift med honom minst 5 år.

Änkepension utgår med samma belopp som ålderspension från 67 år för ensam ålderspensionär. I fallet b) utgår hel änkepension för den som vid mannens död

fyllt 50 år. Är änkan yngre än 50 år minskas hennes pension med $\frac{1}{15}$ för varje år, varmed änkans ålder vid mannens död understeg 50 år.

Hade änkan vid mannens fränfalle barn under 16 år, sker samma minskning från den tidpunkt, då hon upphör att ha barn under 16 år.

Änkepension, där mannen avlidit efter den 30 juni 1960 är icke inkomstprövad. Har mannens död inträffat före den 1 juli är änkepensionen däremot inkomstprövad.

Beskattning.

Änkepension är skattepliktig inkomst. Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad som ovan anförts under I.

2. Barnpension.

Rätt till barnpension tillkommer barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit, och som icke fyllt 16 år.

Rätt till barnpension föreligger ej, om barnet är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make, och ej heller för barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Barnpension är icke inkomstprövad.

Beskattning.

Barnpension är skattepliktig inkomst och skall beskattas hos *barnet*. I utslag den 17 februari 1966 har Kungl. Maj:t förklarat *särskilt* barnbidrag — en folkpensionsform, som numera endast övergångsvis förekommer — skola beskattas

hos det barn för vars uppehälle och uppfostran det utgått. Då bidraget emellertid lyfts av barnets fader och i sin helhet kommit honom tillgodo samt barnet under beskattningsåret icke tillhört faderns hushåll utan vistats och haft förvärvsarbete på annan ort, ansågs barnet berättigat till avdrag för mot bidraget svarande belopp såsom för till fadern utgivet periodiskt understöd.

Rättsfallet torde vara tillämpligt jämväl i fråga om inkomst i form av barnpension.

Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad som ovan anförts under I.

IV. Tilläggsförmåner till folkpension m. m.

1. Barnstillägg.

Till ålders- eller förtidspension utgår barnstillägg för varje barn under 16 år till försäkrad eller försäkrads hustru, om den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet.

Barnstillägget är icke inkomstprövat, men om den försäkrade åtnjuter tilläggs-pension (ATP), sker viss minskning i detsamma. Utgår förtidspension med 1/3 eller 2/3 (jfr ovan under II), sker motsvarande reducering av barnstillägget.

Beskattning.

Barnstillägget är skattepliktigt hos den som uppbär ålders- eller förtidspensionen (alltså icke hos barnet). Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad som ovan anförts under I.

2. Invaliditetstillägg.

Till den som uppbär ålderspension el-

ler partiell förtidspension kan invaliditetstillägg utgå i följande fall

a) om den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan han fyllt 63 år,

b) om den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan han uppnått 63 års ålder,

c) om den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet,

d) med försäkrad enligt c) jämställes försäkrad, som bedriver studier, om han är berättigad till studiehjälp eller studiemedel för studierna eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning utesluten från sådan förmån.

Alternativet d) gäller först fr. o. m. 1 juli 1966.

Beskattning.

Invaliditetstillägget är *icke* skattepliktig inkomst. (19 § KL)

3. Invaliditetsersättning.

Sådan ersättning utgår till försäkrad, som *icke* åtnjuter folkpension i annan form.

För tid innan den försäkrade fyllt 16 år utgår invaliditetsersättning i form av *vårdbidrag*, därest den försäkrade på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård.

Försäkrad, som fyllt 16 men icke 67 år, är berättigad till invaliditetsersättning om de förutsättningar förefinnes, som angivits här ovan under Invaliditetstillägg b), c) och d).

Beskattning.

Invaliditetsersättning är *icke* skattepliktig inkomst (19 § KL).

4. Hustrutillägg.

Sådant tillägg tillkommer hustru till försäkrad, som åtnjuter ålders- eller förtidspension, om hustrun fyllt 60 år och själv ej åtnjuter folkpension. Makarna måste vidare ha varit gifta i minst 5 år.

När särskilda skäl föreligga, kan hustrutillägg utgå även om hustrun icke fyllt 60 år eller makarna varit gifta kortare tid än 5 år.

Hustrutillägg är en inkomstprövad förmån.

Beskattning.

Hustrutillägget är skattepliktigt och beskattas hos hustrun. Det är att märka, att hustrun oaktat hon uppbär folkpensionsförmån likväl påföres folkpensionsavgift. Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad ovan anförts under I.

5. Kommunalt bostadstillägg.

Utgår till försäkrad, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension och är mantalskriven i kommunen, eller till där mantalskriven hustru, som åtnjuter hustrutillägg.

Kommunalt bostadstillägg, som är en inkomstprövad förmån, utgår enligt grunder, som varje kommun inom vissa gränser själv äger bestämma.

Beskattning.

Kommunalt bostadstillägg är en skattepliktig inkomst. Om rätt till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga gäller vad som ovan anförts under I.

V. Allmän tilläggspension (ATP)

Allmän tilläggspension kan utgå i form av ålderspension (även före 67 års ålder, jfr om förtida uttag under I), förtidspension, änkepension och barnpension under förutsättning att försäkrad genom förvärvsarbete intjänat pensionspoäng. Utfallande tilläggspensions storlek är beroende på hur många pensionspoäng som intjänats.

Beskattning.

Tilläggspension är skattepliktig inkomst. Vid tillämpning av stadgandet i 50 § KL att den, vars inkomst helt eller till huvudsaklig del utgjorts av folkpension, skall anses ha haft nedsatt skatteförmåga är att observera, att allmän tilläggspension icke är att hänföra till folkpension utan till sidoinkomst.

VI. Frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket¹⁾

Bestämmelserna härom återfinnas i Svensk Författningssamling 521/1962.

Gäller endast svenska medborgare.

¹⁾ Tidigare Kungl. Pensionsstyrelsen.

Den frivilliga pensionsförsäkringen avser antingen *temporär* ålderspension eller *livsvarig* sådan.

1. Den temporära pensionen avser att bereda ålderspension från en valfri pensionsålder mellan 55 och 65 år intill 67 års ålder. Pensionsåldern behöver ej bestämmas förrän i samband med att man ansöker att utfå pensionen.

2. Försäkringen för livsvarig ålderspension är av tre slag

a) utan villkor om återbetalning av erlagda avgifter vid dödsfall för beredande av pension att utgå omedelbart (försäkring för åldringar),

b) utan villkor om återbetalning av erlagda avgifter vid dödsfall och

c) med villkor om återbetalning av erlagda avgifter vid dödsfall.

I fallet c) gäller att om den försäkrade avlider innan pensionen börjat utgå, återbetalas hela det erlagda avgiftsbeloppet till dödsboet. Har pension börjat utgå minskas återbetalningen med 1/60 för

varje månad för vilken pensionen utgått. Har pension utgått under 5 år kan någon återbetalning alltså icke ifrågakomma.

Beskattning.

Fallen 1), 2a) och 2b): Utfallande belopp skattepliktiga. För avgifterna föreligger full avdragsrätt.

Fallet 2c): Under den försäkrades livstid utfallande belopp är skattepliktiga. I samband med dödsfall återbetalda avgifter betraktas som utfallande kapitalförsäkring och beskattas *icke*. Inbetalda avgifter avdragsgilla till 9/10 som avgifter till pensionsförsäkring. Återstående 1/10 avdragsgill som avgift för kapitalförsäkring under förutsättning att denna del kan inrymmas i det sedvanliga till 250 (500) kronor maximerade avdraget.

Stadgandet härom, som återfinnes i Kungl. Kung. den 22 december 1950 (Svensk Förf.saml. 674/1950), är intaget i Skatte- och taxeringsförfattningarna den 1 januari 1966 å sidan 183. — Se tabell nästa sida.

Sammanfattande tabell

Slag av pension	Förmånen är:
I Ålderspension	Skattepliktig
II Förtidspension (sjukbidrag)	Skattepliktig
III Familjepension 1) Änkepension 2) Barnpension	Skattepliktig Skattepliktig (hos barnet)
IV Tilläggspensioner till folkpension m. m. 1) Barntillägg 2) Invaliditetstillägg 3) Invaliditetsersättning (vårdbidrag) 4) Hustrutillägg 5) Kommunalt bostadstillägg	Skattepliktig (hos den som upp- bär ålders- eller förtidspensio- nen). Icke skattepliktig Icke skattepliktig Skattepliktig (hos hustrun) Skattepliktig
V Allmän tilläggspension	Skattepliktig
VI Frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket. 1) temporär pension 2) livsvarig ålderspension a) utan villkor om återbetal- ning av erlagda avgifter vid dödsfall för beredande av pension att utgå omedel- bart (för åldringar) b) utan villkor om återbetal- ning av erlagda avgifter vid dödsfall c) med villkor om återbetal- ning av erlagda avgifter vid dödsfall	Skattepliktig i fallen 1), 2a) och 2b). Full avdragsrätt i dessa fall för erlagda avgifter. Fallet 2c) : Under den försakra- des livstid utfallande belopp skattepliktiga. I samband med dödsfall återbetalda avgifter <i>icke</i> skattepliktiga. Avdragsrätt för avgifterna förel- igger till 9/10 som för pensions- försäkringsavgift. Återstoden 1/10 får avdragas endast om utrymme finnes inom 250(500)-kronorsavdraget för kapitalförsäkringsavgifter.